

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University

НАУКОВІ ЗАПИСКИ ACADEMIC NOTES

Серія:
Педагогічні науки

Series:
Pedagogical Sciences

Випуск 213 (2024)
Edition 213 (2024)

Кропивницький – 2024
Kropyvnytskyi – 2024

УДК 378
Н 34

DOI випуску: 10.36550/2415-7988-2024-1-213

Н 34 Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, 2024. Випуск 213. 391 с.

ISBN 978–7406–57–8
ISSN 2415–7988 (Print)
ISSN 2521–1919 (Online)
ICV 2020 = 77.92

Рецензенти: Олексюк О. М., доктор педагогічних наук, професор.
Кучай О. В., доктор педагогічних наук, професор.

«Наукові записки. Серія: Педагогічні науки» включено до Переліку наукових фахових видань України категорії «Б» (галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка), згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 886 від 02.07.2020.

Збірник зареєстровано в міжнародних наукометричних базах Index Copernicus, Google Scholar, Academic Journals, Research Bible, WorldCat, публікаціям присвоюється ідентифікатор цифрового об'єкта DOI.

Редколегія:

Головний редактор:

Філоненко О. В. – доктор педагогічних наук, професор Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

Члени редакційної колегії:

- Галета Я. В. – доктор педагогічних наук, професор Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка
- Габелко О. М. – кандидат педагогічних наук, доцент Центральноукраїнського університету імені Володимира Винниченка
- Давидович Н. – професор, університетський центр Самарія, Аріель, Ізраїль
- Жатан Є. – професор Гданського університету, Польща
- Клім-Клімашевська А. – доктор педагогічних наук, професор Природничо-гуманітарного університету в Седльцах, Республіка Польща
- Костікова І. І. – доктор педагогічних наук, професор Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди
- Лещенко Г. А. – доктор педагогічних наук, професор Льотної академії Національного авіаційного університету
- Окольніча Т. В. – доктор педагогічних наук, професор Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка
- Остенда О. – професор технологічного університету, Катовіца, Польща
- Радул О. С. – доктор педагогічних наук, професор Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка
- Растригіна А. М. – доктор педагогічних наук, професор Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка
- Рацул О. А. – доктор педагогічних наук, професор Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка
- Рябовол Л. Т. – доктор педагогічних наук, професор Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка
- Савченко Н. С. – доктор педагогічних наук, професор Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка
- Савченко Л. О. – доктор педагогічних наук, професор Криворізького державного педагогічного університету
- Садовий М. І. – доктор педагогічних наук, професор Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

Друкується за рішенням вченої ради Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (протокол № 7 від 05.02.2024)

Статті подано в авторській редакції

© Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, 2024

UDK 378
A 34

DOI issue: 10.36550/2415-7988-2024-1-213

A 34 **Academic notes.** Series: Pedagogical Sciences. Kropyvnytskyi: Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University, 2024. Edition 213. 391 p.

ISBN 978–7406–57–8
ISSN 2415–7988 (Print)
ISSN 2521–1919 (Online)
ICV 2020 = 77.92

Reviewers: **Oleksyuk O. M.**, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor.
Kuchai O. V., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor.

«Academic Notes. Series: Pedagogical Sciences» is included into the List of Scientific Professional Publications of Ukraine, category «B» (field of knowledge: Education / Pedagogy), Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 886 of 02.07.2020.

The collection is registered in the international catalogues of periodicals and database Index Copernicus, Google Scholar, Academic Journals, Research Bible, WorldCat, publications are assigned a DOI digital object ID.

Editorial Board:

Academic editor:

Filonenko O. V. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University

Editorial Board:

Haleta Y. V. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University

Habelko O. M. – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian

Davidovitch N. – Professor, Ariel University Center of Samaria, Israel

Szatan E. – Professor University of Gdansk, Poland

Klim-Klimashevskaya A. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of Natural-humanitarian University of Siedlce, Republic of Poland

Kostikova I. I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Kharkiv National Pedagogical University named after G. S. Skovoroda

Leshchenko H. A. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Flight Academy of the National Aviation University

Okolnycha T. V. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University

Ostenda O. – Professor of University of Technology, Katowice

Radul O. S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University

Rastrygina A. M. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University

Ratsul O. A. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University

Ryabovol L. T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University

Savchenko N. S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University

Savchenko L. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Kryvyi Rih State Pedagogical University

Sadovyi M. I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University

Published by the resolution of the Academic Council of the
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University (Protocol № 7 from 05.02.2024)

© Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian
State University, 2024

ЗМІСТ

<i>БІДА Олена Анатоліївна, САВИЦЬКА Інна Миколаївна, ЧИЧУК Антоніна Петрівна</i> <i>ФЕНОМЕНИ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОГО ТА ОСВІТНЬОГО ДЛЯ РОМСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ</i> <i>В УКРАЇНІ ТА СЛОВАЧЧИНІ</i>	12
<i>КАШИНА Ганна Сергіївна, ГРОМОЗДОВА Лариса Василівна, КОСЯК Інна Василівна</i> <i>ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕРАКТИВНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ</i> <i>НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИЩІЙ ОСВІТІ НА БАЗІ ПЛАТФОРМИ MOODLE</i>	17
<i>КОБИЛЬСЬКА Олена Борисівна, МАКСИМОВА Лариса Петрівна, ЧОРНА Ольга Анатоліївна,</i> <i>ЮДІНА Анна Леонідівна</i> <i>ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК МОНІТОРИНГУ УПРАВЛІННЯ ЧАСОМ</i> <i>У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ</i>	22
<i>КОТЕЛЯНЕЦЬ Наталка Валеріївна</i> <i>ТЕХНОЛОГІЇ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ</i>	26
<i>КОТЕЛЯНЕЦЬ Юлія Сергіївна</i> <i>ГРА ЯК ПРОВІДНИЙ ВИД ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ</i>	31
<i>КУЧАЙ Тетяна Петрівна, НІКОЛАЄСКУ Інна Олександрівна, ДУДОВА Діна Олександрівна</i> <i>ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДИДАКТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ</i> <i>ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ</i>	37
<i>ЛУЦЕНКО Галина Василівна</i> <i>ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ПРОЄКТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ</i> <i>МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ</i>	40
<i>МАТВЄЄВА Наталія Олексіївна, КЛЕПАР Марія Василівна</i> <i>МУЗИЧНО-ВИХОВНІ КОНЦЕПЦІЇ МАРІЇ МОНТЕССОРИ ТА ЗОЛТАНА КОДАЯ</i> <i>ЯК ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ</i>	47
<i>МІРОШНІЧЕНКО Валентина Іванівна, ГРУБІ Тетяна Вікторівна</i> <i>УРАХУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ</i> <i>СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНОГО КОЛЕДЖУ</i>	52
<i>ЛЯШЕНКО Ольга Дмитрівна</i> <i>ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ-ІНСТРУМЕНТАЛІСТІВ ДОСВІДУ</i> <i>ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ В УНІВЕРСИТЕТІ</i>	57
<i>ПРИМА Раїса Миколаївна, ПРИМА Дмитро Анатолійович</i> <i>ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ</i> <i>МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ</i>	62
<i>РАДУЛ Ольга Сергіївна, ПРИБОРА Тетяна Олександрівна</i> <i>ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ В ІСТОРИЧНОМУ РОЗВИТКУ</i>	66
<i>САВЧЕНКО Наталія Сергіївна</i> <i>УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ</i>	72
<i>СОВГРА Світлана Василівна, БРАСЛАВСЬКА Оксана Володимирівна</i> <i>МОДЕЛЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ</i> <i>В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ</i>	77
<i>ФІЛОНЕНКО Оксана Володимирівна</i> <i>ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ</i> <i>МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ</i>	82
<i>БОСІЙ Олександр Михайлович</i> <i>МОЛОДІЖНІ ОБ'ЄДНАННЯ, ЯК МЕХАНІЗМИ СТВОРЕННЯ ВИХОВНОГО ІДЕАЛУ</i> <i>УКРАЇНЦІВ (XIX – ПЕРША ЧВЕРТЬ ХХ СТОЛІТТЯ)</i>	86
<i>БОХАН Юлія Володимирівна, ФОРОСТОВСЬКА Тетяна Олександрівна, ГОРБАТЮК Наталія Миколаївна</i> <i>ВИКОРИСТАННЯ СИТУАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ</i> <i>МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ НАУК НА ПРИКЛАДІ</i> <i>ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ТОКСИКОЛОГІЧНА ХІМІЯ ЕКООБ'ЄКТІВ»</i>	91
<i>БРОЯКОВСЬКИЙ Олександр Вікторович</i> <i>ХАРАКТЕРИСТИКА ІНТЕГРАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ У НАСТІЛЬНОМУ ТЕНІСІ</i>	97
<i>ГАЛІМСЬКИЙ Володимир Олександрович, ГАЛІМСЬКА Інна Іванівна</i> <i>ІННОВАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ</i> <i>ФІЗИЧНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ</i>	103
<i>ГОНЧАРЕНКО Іван Сергійович, ШЕВЧЕНКО Ольга Володимирівна</i> <i>ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ</i> <i>МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ</i>	110

ГРИГОР'ЄВА Віта Анатоліївна, ЛИСАК Лариса Костянтинівна ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ НА ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТТЯХ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	114
ДОЛГОПОЛ Олена Олександрівна, КІР'ЯНОВА Олена Василівна ТЕХНОЛОГІЯ «ПЕРЕВЕРНУТОГО НАВЧАННЯ» В ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	118
ДУБІНКА Микола Михайлович РОЗВИТОК ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В 40–80-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ.....	122
ДЯЧЕНКО Андрій Сергійович СІМЕЙНЕ ВИХОВАННЯ У СЕЛЯНСЬКІЙ РОДИНІ ПІВДНЯ УКРАЇНИ XIX – ПЕРША ЧВЕРТЬ ХХ СТОЛІТТЯ.....	128
ЄМЧУК Тетяна Володимирівна, РУДЕНКО Валерій Петрович ТЮТОРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАПОРУКА УСПІХУ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ.....	132
ЗАВІТРЕНКО Долорес Жораївна, БЕРЕЗЕНКО Наталія Олегівна, НАГОРНА Олена Василівна КОРЕКЦІЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ПОРУШЕНЬ В УЧНІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ.....	141
КАБИШ Марина Юріївна ЦІЛІ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ДИСЦИПЛІН ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ.....	146
КОЛОСКОВА Жанна Володимирівна МУЗИЧНО-ТВОРЧЕ ПРОЄКТУВАННЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА (НА МАТЕРІАЛІ КУРСІВ «ХУДОЖНЬО-СЦЕНІЧНА КУЛЬТУРА» ТА «МЕТОДИКА МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ»).....	151
КОСТЕНКО Дмитро Вікторович ЖИТТЄСТІЙКІСТЬ ЯК УМОВА ПОБУДОВИ ТРАЄКТОРІЇ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ.....	155
КОСЯК Інна Василівна ЕКОЛОГІЧНИЙ ДИЗАЙН У ПРОЄКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ШВЕЙНОЇ ГАЛУЗІ.....	160
КОХАН Олена Миколаївна, МАГДЕН Оксана Григорівна, МИХАЙЛОВА Неля Олексіївна СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	164
КОЧУБЕЙ Микола Миколайович ПРОЄКТУВАННЯ МОДЕЛІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОЛОГІВ.....	168
КРАВЧУК Олена Валентинівна ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ПОСИЛЕННЯ ІНТЕГРАЦІЇ ЗМІСТУ ТА ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ.....	173
КРИКУН Вікторія Дмитрівна ВИМОГИ ДО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ АДАПТИВНОЇ СИСТЕМИ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ INTELLIGENT.....	178
КУРКІНА Сніжана Віталіївна, ЖУРАВЛЬОВ Віталій Максимович, СТРИТЬЄВИЧ Тетяна Миколаївна ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ І ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ УКРАЇНИ.....	184
ЛОМАКІНА Лариса Володимирівна, ГУРАЛЬ Оксана Ігорівна, ДИЧКА Наталія Іванівна ЗАСТОСУВАННЯ ІКТ ІНСТРУМЕНТІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ НАВЧАННЯ.....	190
МАР'ЄНКО Майя Володимирівна ПЕРСПЕКТИВНІ ШЛЯХИ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ І СЕРВІСІВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ХМАРИ ВІДКРИТОЇ НАУКИ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ.....	196
МАРИНЧЕНКО Інна Віталіївна, ВОРОНЕНКО Олександр Вікторович ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ.....	202
МОЛНАР Тетяна Іванівна, ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ІМПРОВІЗАЦІЇ.....	205
НЕЖИВА Ольга Миколаївна, КРАШЕНІННІКОВА Тетяна Валеріївна ТЕХНОЛОГІЯ СКАФФОЛДІНГУ В ПРОЦЕСІ ОВОЛОДІННІ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	210

<i>ПЕРЕВОЗНЮК Вікторія Вадимівна</i> <i>ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ В СУХОМЛИНСЬКОГО В КОНТЕКСТІ</i> <i>ЛОКАЛЬНО ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ («PLACE-BASED EDUCATION»)</i>	214
<i>РАДІОНОВА Олена Леонідівна, ЛОГВІНОВА Ярослава Олексіївна</i> <i>РУХОВА АКТИВНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ</i>	218
<i>РАШЕВСЬКА Наталя Василівна</i> <i>ІМЕРСИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН</i> <i>УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ</i>	222
<i>СЛОВІК Оксана Миколаївна</i> <i>ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ</i> <i>ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО АКТИВІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧНІВ</i>	228
<i>СОРОКА Ольга Олексіївна</i> <i>КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ</i> <i>МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ І ТЕХНОЛОГІЙ</i>	233
<i>ТУ Чуаньцзе</i> <i>ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ</i> <i>МАЙБУТНІХ ПІАНІСТІВ</i>	239
<i>ХОМЕНКО Людмила Миколаївна</i> <i>ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ В ПРОЦЕСІ ВИКОНАННЯ</i> <i>РУЧНИХ ШВЕЙНИХ РОБІТ</i>	242
<i>ЧИЖИКОВА Ольга Вікторівна</i> <i>РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ У ПРОЦЕСІ</i> <i>ВИВЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ</i>	247
<i>ОКОЛЬНИЧА Тетяна Володимирівна, ШАБАЛА Ігор Валерійович</i> <i>МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЕВОЛЮЦІЇ</i> <i>ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ У ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ</i>	251
<i>ШЕПЕЛЬ Марина Євгенівна, НОВАЧЕНКО Інна Георгіївна</i> <i>РОЗВИТОК НАВИЧОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ЗДОБУВАЧІВ</i> <i>ЕКОНОМІКО-УПРАВЛІНСЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ</i>	255
<i>ЯЗЛОВЕЦЬКА Оксана Валентинівна</i> <i>ПРОБЛЕМА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ ВИХОВАНЦІВ У ЗАКЛАДАХ</i> <i>ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ</i>	260
<i>ДОВГА Тетяна Яківна</i> <i>ПРЕВЕНТИВНО-ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІНТЕГРОВАНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА:</i> <i>АСПЕКТИ ПРАКТИЧНОГО ВТІЛЕННЯ</i>	266
<i>ДУДКА Тетяна Юріївна, ЧУМАК Микола Євгенійович</i> <i>ЕЛЕКТРОННІ ОСВІТНІ РЕСУРСИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ</i> <i>ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ</i>	272
<i>КОМАР Ольга Анатоліївна</i> <i>РОЗВИТОК ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ</i> <i>В ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ УКРАЇНИ</i>	275
<i>ЛИТВИНОВА Світлана Григорівна</i> <i>МЕТОДИЧІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ 360-ГРАДУСНОГО ВІДЕО</i> <i>В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ</i>	279
<i>ПОТАПЧУК Тетяна Володимирівна, ПУКАС Іванна Леонідівна, МАКАРУК Ольга Любомирівна</i> <i>ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ</i> <i>У КОНТЕКСТІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ</i>	286
<i>РАСТРИГІНА Алла Миколаївна</i> <i>ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ АРТ-КОМУНІКАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ</i> <i>У ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕТЦВА</i>	291
<i>САДОВИЙ Микола Ілліч, ТРИФОНОВА Олена Михайлівна</i> <i>ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ПРИ НАВЧАННІ</i> <i>ЕЛЕМЕНТНОЇ БАЗИ ОСВІТНЬОЇ РОБОТОТЕХНІКИ, МЕХАТРОНІКИ, САІР</i>	296
<i>ГАБЕЛКО Олена Миколаївна</i> <i>ФОРМУВАННЯ АНГЛІОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ</i> <i>МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ – ЕКОНОМІСТІВ</i>	303
<i>ТУРЧАК Анатолій Леонідович, МАРКОВА Олена Віталіївна</i> <i>ПРИНЦИПИ І ФОРМИ ВИКЛАДАННЯ ОНЛАЙН-КУРСІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ</i>	307

umovakh tsyvrovizatsii. [Modern tools for increasing the efficiency of distance education in the conditions of digitalization]. AD ALTA-Zhurnal mizhdystsyplyarnykh doslidzhen. No. 13(1). Special Issue XXXII. P. 87–92. URL: <http://www.magnanimitas.cz/13-01-xxxii>

5. Kovalchuk, V., Marynchenko, I., Yashchuk, S. (2020). Stvorennia spryiatlyvoho osvithnoho seredovyshcha u vyshchykh navchalnykh zakladakh Ukrainy. [Creation of a favorable educational environment in higher education institutions of Ukraine. Society Integration]. Intehratsiia suspilstva. Osvita: materialy Mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsi. No. 1. P. 465–480. URL: <http://dx.doi.org/10.17770/sie2020vol1.4897>

6. Kovalchuk, V., Marynchenko, I., Sherudylo, A., Vovk, B., Samus, T., Soroka, V. (2021). Realizatsiia modeli navchannia za rezultatsy profesii noi pidhotovky maibutnykh uchyteliv PTNZ. [Implementation of the learning model based on the results of future vocational teachers' professional training]. AD ALTA-Zhurnal mizhdystsyplyarnykh doslidzhen. No. 11(2). P. 214–219. URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000701349900037>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

МАРИНЧЕНКО Інна Віталіївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти та комп'ютерних технологій Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Наукові інтереси: підготовка майбутніх педагогів в контексті освітніх трансформацій.

ВОРОНЕНКО Олександр Вікторович – старший науковий дослідник Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, головний спеціаліст відділу розвитку науки головного управління із реалізації політики у сфері науки та інновацій директорату науки та інновацій Міністерства освіти і науки України.

Наукові інтереси: підвищення педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

MARYNCHENKO Inna Vitaliivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Professional Education and Computer Technologies, Hlukhiv National Pedagogical University named after Oleksandr Dovzhenko.

Scientific interests: training of future teachers in the context of educational transformations.

VORONENKO Oleksandr Viktorovych – senior researcher of Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University, chief specialist of the science development department of the main administration for the implementation of policies in the field of science and innovation of the directorate of science and innovation of the Ministry of Education and Science of Ukraine.

Scientific interests: improving the pedagogical skill of future teachers of professional education.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2024 р.

УДК 378.147:[378:373.3.011.3-051]

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-213-205-210

МОЛНАР Тетяна Іванівна –

доктор педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри теорії та методики початкової освіти

Мукачівського державного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9082-4868>

e-mail: tetjana_molnar@ukr.net

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ІМПРОВІЗАЦІЇ

Статтю присвячено проблемі підготовки майбутнього вчителя початкових класів до педагогічної імпровізації. На основі аналізу наукової літератури визначено стан досліджуваного питання в педагогічній теорії і практиці; окреслено значення педагогічної імпровізації у фаховому становленні вчителя; розкрито погляди науковців на сутність та зміст педагогічної імпровізації; схарактеризовано типи педагогічної імпровізації, як от: цільову, змістову, методичну, комунікативну. Описано досвід формування імпровізаційних умінь майбутніх учителів початкових класів під час вивчення дисципліни «Педагогічна майстерність (педагогічна творчість)».

З'ясовано, що педагогічна імпровізація розглядається як важлива умова ефективної професійної діяльності вчителя поряд з педагогічною ерудицією, цілепокладанням, творчим мисленням, рефлексією. Вона є необхідним складником освітнього процесу й представляє собою інтуїтивний пошук оперативних рішень у суперечностях між стереотипними та несподіваними ситуаціями в освітньому середовищі початкової школи.

Встановлено, що формування готовності майбутніх учителів початкових класів до педагогічної імпровізації – тривалий процес, оскільки передбачає не лише освоєння теоретичних знань, які становлять когнітивну основу для успішної педагогічної імпровізації, але й розвиток складних творчих умінь і навичок. Цілеспрямована підготовка здобувачів вищої освіти до педагогічної імпровізації повинна починатися з першого курсу й тривати протягом усього періоду навчання у виші.

Зроблено висновок, що включення здобувачів у педагогічно спрямовану діяльність, використання активних методів навчання, що ґрунтуються на моделюванні освітнього процесу початкової школи та спрямовані на практичне оволодіння педагогічною теорією, відпрацювання імпровізаційних умінь і навичок, засвідчує динаміку готовності майбутніх учителів початкових класів до педагогічної імпровізації.

Перспективним напрямом вважаємо більш глибоке вивчення чинників, закономірностей, особливостей прояву педагогічної імпровізації у професійній діяльності вчителя початкових класів.

Ключові слова: педагогічна імпровізація, творчість, урок, вчитель початкових класів, фахова підготовка.

МОЛНАР Тетяна Іванівна –

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Theory and Methodics of Primary

Education Mukachevo State University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9082-4868>

e-mail: tetjana_molnar@ukr.net

THE TRAINING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS FOR PEDAGOGICAL IMPROVISATION

The article is devoted to the problem of preparing future primary school teachers for pedagogical improvisation. Based on the analysis of scientific literature, the state of the research issue in pedagogical theory and practice has been determined; the importance of pedagogical improvisation in the professional development of a teacher has been outlined; the views of scientists on the essence and content of pedagogical improvisation have been revealed; types of pedagogical improvisation, such as: target, content, methodological, communicative, have been characterized. The experience of forming the improvisational skills of future primary school teachers in the course of studying the discipline "Pedagogical skills (pedagogical creativity)" has been described.

It has been found that pedagogical improvisation is considered an important condition for effective professional activity of a teacher with pedagogical erudition, goal setting, creative thinking, and reflection. It is a necessary component of the educational process and represents an intuitive search for prompt solutions to contradictions between stereotypical and unexpected situations in the educational environment of primary school.

It has been established that the formation of future primary school teachers' readiness for pedagogical improvisation is a long process, as it involves not only the mastery of theoretical knowledge that constitutes the cognitive basis for successful pedagogical improvisation, but also the development of complex creative skills. Purposeful preparation of applicants for higher education for pedagogical improvisation should begin in the first year and continue throughout the entire period of study at the university.

It has been concluded that the inclusion of applicants in pedagogically oriented activities, the use of active teaching methods based on modeling the educational process of primary school and aimed at practical mastery of pedagogical theory, development of improvisational skills, testifies to the dynamics of future primary school teachers' readiness for pedagogical improvisation.

Key words: pedagogical improvisation, creativity, lesson, primary school teacher, professional training.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Докорінні зміни в соціально-економічному розвитку держави, інтеграція національної освіти в європейський освітній простір потребують підготовки педагога нової генерації. Ключова роль у вирішенні стратегічного завдання українського суспільства – всебічного й гармонійного розвитку кожного його члена – невіддільно належить працівникам освітянської сфери. В Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті визначається, що успішне виконання місії освіти залежить від якості підготовки вчителя, його здатності до саморозвитку та самореалізації у професійній діяльності, а також від його продуктивної творчої праці в контексті надбавь вітчизняної і світової культури.

Сучасне суспільство потребує компетентних педагогів, здатних до прийняття нових ідей, нестандартних рішень, тобто творчих учителів. Творчість у професійній педагогічній діяльності постає необхідною умовою та гарантом досягнення її результативності. При цьому, педагогічна творчість реалізується не лише під час проєктування уроку або планування можливих сценаріїв навчальної діяльності, але і в умовах реального освітнього процесу, коли виникає безліч непередбачених ситуацій, що вимагають миттєвого розв'язання. Своєрідним «регулятором», який дозволяє миттєво коригувати, трансформувати проєкт уроку в залежності від реальних обставин освітнього процесу, виступає педагогічна імпровізація.

У зв'язку з тим, що робота сучасного вчителя початкових класів вимагає не менше імпровізованих дій, ніж робота актора, одним із важливих завдань ЗВО є формування у здобувачів вищої освіти вмінь педагогічної імпровізації, що передбачає розвиток індивідуального стилю діяльності та, безумовно, творчих здібностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Імпровізація належить до найбільш складних наукових проблем, що вимагає її розгляду в різноманітних аспектах. На значущість і важливість уміння педагога орієнтуватися в обставинах, що швидко змінюються, вказували А. Макаренко,

В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін. Теоретичні основи педагогічної імпровізації як важливого компоненту творчої діяльності вчителя розроблені в працях С. Дубяги, В. Смиреньського, І. Толмачової та ін. Останніми роками проблемі педагогічної імпровізації приділяють увагу такі вчені, як М. Мілова, О. Башкір, М. Єнакій та ін. Дослідниками визначено сутність, види, природу, рушійні сили педагогічної імпровізації, описано методіку залучення здобувачів вищої освіти до творчої педагогічної діяльності та системного формування в них готовності до педагогічної імпровізації.

Мета статті – окреслити особливості фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів до педагогічної імпровізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професіоналізм педагога не обмежується рівнем фактичних і методичних знань, але й визначається здатністю ефективно передавати ці знання учням, доступно викладати матеріал, забезпечувати суб'єкт-суб'єктну взаємодію в освітньому процесі, активізувати знання й життєвий досвід молодших школярів, управляти перцептивними, розумовими, емоційно-вольовими процесами у навчально-пізнавальній діяльності. Педагогічна імпровізація являє собою принципово значущий підхід до організації освітнього процесу в початковій школі, а її дослідження поза творчістю неможливе, позаяк імпровізація є компонентом творчості.

Зокрема, В. Сухомлинський акцентував увагу на творчому характері навчання, вказуючи, що «наукова основа освітнього процесу полягає не в тому, аби не відступати ні на крок від запланованого, а в тому, щоб уміти в процесі уроку вносити необхідні зміни в те, що вже намічено» [9, с. 148]. Це призводить до дуалістичного характеру уроку, що одночасно орієнтований на традицію та новаторство, нормативність та варіативність, загальноприйняті методичні парадигми й педагогічну творчість вчителя.

У цьому контексті виникає діалектична суперечність: з одного боку, урок як і будь-яка інша цілеспрямована навчальна діяльність, повинен відбуватися відповідно до законів дидактики та

методики викладання, включаючи загальновизнані освітні парадигми; з іншого боку, він не повинен перетворитися на формальну, застиглу структуру, але має активно реагувати на змінювані об'єктивні й суб'єктивні обставини, такі як: умови освітнього процесу, рівень знань учнів, ступінь розвитку їхніх здібностей та інтересів, і, безсумнівно, специфіку особистості самого вчителя [7].

Феномен імпровізації існує у педагогічній теорії та практиці з часів виникнення класно-урочної системи. Хоча педагоги та психологи того часу не використовували термін «педагогічна імпровізація», проте вважали необхідним і вкрай важливим уміння вчителя швидко адаптуватися до змінюваних умов освітнього процесу.

На переконання С. Дубяги, педагогічна імпровізація є важливою інтегративною характеристикою вчителя, що включає комплекс педагогічних дій, які дозволяють йому оперативно реагувати на несподівані ситуації, що виникають у ході освітнього процесу (різноманітні за характером і масштабом) та коригувати вихідний педагогічний задум (проект) відповідно до реальних умов навчальної діяльності [2, с. 27].

Педагогічну імпровізацію М. Єнакій визначає як «здатність вчителя швидко та ефективно оцінювати ситуацію, приймати рішення негайно, без розгорнутого логічного міркування, базуючись на накопичених знаннях, досвіді та інтуїції» [3, с. 129].

Відзначаючи цінність феномену педагогічної імпровізації, О. Башкір вказує, що вона надає привабливого забарвлення педагогічній діяльності, сприяючи ефективному втіленню задуму вчителя, допомагаючи орієнтуватися в найнесподіваніших педагогічних ситуаціях, миттєво знаходити з них вдалий вихід [1, с. 100].

Педагогічну імпровізацію розглядаємо як важливу умову ефективної професійної діяльності вчителя поряд з педагогічною ерудицією, цілепокладанням, творчим мисленням, рефлексією. Вона є необхідним складником освітнього процесу й представляє собою інтуїтивний пошук оперативних рішень у суперечностях між стереотипними та несподіваними ситуаціями в освітньому середовищі початкової школи [5].

Відповідно до механізму втілення й коригування структурних компонентів освітнього процесу, виділяють чотири взаємопов'язані та взаємозумовлені типи педагогічної імпровізації: цільову, змістову, методичну та комунікативну. Класифікація означених видів педагогічної імпровізації може здаватися умовною, оскільки на практиці вони часто взаємодіють та переплітаються, створюючи комбіновані варіанти, де різні аспекти взаємодоповнюються і збагачують один одного [8].

Перший тип педагогічної імпровізації, а саме *цільовий*, орієнтований на вирішення суперечностей між заявленою метою конкретного уроку, що була сформульована вчителем за допомогою освітніх програм, посібників і рекомендацій, та її несподіваною корекцією чи радикальною зміною в процесі педагогічного взаємодії з учнями. Це включає перегляд чи модифікацію змісту

навчального матеріалу та вибір відповідних методів і засобів для досягнення нової мети.

Змістовий тип педагогічної імпровізації спрямований на вирішення суперечностей між заздалегідь запланованим змістом навчального матеріалу, обумовленим метою конкретного уроку та освітніми програмами, й необхідністю вчителя трансформувати, уточнити, доповнити чи скоригувати змістовий аспект навчання відповідно до конкретної навчально-виховної ситуації.

Третій тип педагогічної імпровізації – *методичний* – спрямований на розв'язання суперечностей між методичними прийомами й засобами, які обрав учитель, готуючись до конкретного уроку, керуючись при цьому методичними рекомендаціями чи вказівками, та творчою інтерпретацією розробленого проєкту шляхом варіювання методичних прийомів навчання в результаті виявлення незапланованих, більш ефективних рішень або зміни конкретних обставин освітнього процесу.

Комунікативний тип педагогічної імпровізації націлений на розв'язання суперечностей між організацією навчальної комунікації на конкретному уроці, яку спрогнозував вчитель, та незапланованими мовними засобами (епітетами, порівняннями, метафорами і т. д.), доцільною мімікою, жестами, акцентами, паузами, оціночними висловлюваннями, коментуючими репліками, що виникають в результаті коригування вчителем цілей, змісту та методів навчання і виховання під час взаємодії з учнями.

Проаналізувавши сутність кожного з чотирьох типів педагогічної імпровізації, відзначимо, що внутрішнім джерелом її виникнення є інтуїція, а головною динамічною силою її функціонування є суперечності між: 1) вихідним задумом та новим, більш вдалим рішенням педагога, що з'явилося безпосередньо під час уроку; 2) нормативами і стандартами, які регламентують організацію освітнього процесу в початковій школі, та змінними умовами його реалізації.

Отже, завдання, що стоять перед сучасною школою, потребують нового вчителя – компетентного, всебічно розвинутого фахівця з високим професійним рівнем, завжди готового до вирішень непередбачених ситуацій, які досить часто трапляються у шкільній практиці. Це зумовлює необхідність пошуку ефективних шляхів удосконалення фахової підготовки майбутніх педагогів, створення умов, що стимулювали б їх до постійного творчого пошуку, готовності миттєво й адекватно реагувати на нестандартні ситуації.

Підготовку майбутніх учителів початкових класів до педагогічної імпровізації розглядаємо як процес засвоєння комплексу знань, умінь і навичок, зорієнтованих на застосування педагогічної імпровізації у професійній діяльності. Кінцевим результатом підготовки майбутніх фахівців до педагогічної імпровізації, як нам убачається, є їхня сформована готовність до означеного виду діяльності.

Варто зазначити, що формування готовності майбутніх учителів початкових класів до педагогічної імпровізації – це тривалий процес,

оскільки передбачає не лише освоєння теоретичних знань, які становлять когнітивну основу для успішної педагогічної імпровізації, але й розвиток складних творчих умінь і навичок. Цілеспрямована підготовка здобувачів вищої освіти до педагогічної імпровізації повинна починатися з першого курсу й тривати протягом усього періоду навчання у виші.

Готовність до імпровізації, подібно до будь-якої іншої творчої діяльності, обумовлена мотиваційною спрямованістю особистості майбутнього педагога на досягнення більш ефективних результатів освітнього процесу [6]. Це включає сформовану установку на урок як на співтворчість вчителя та учнів, глибоке усвідомлення професійного обов'язку, постійне підвищення рівня науково-теоретичної та методичної підготовки, бажання активізувати діяльність молодших школярів інноваційними методами та прийомами навчання, а також відкритість до творчого використання знахідок педагогів-новаторів тощо.

Основою розвитку творчої особистості майбутнього вчителя початкових класів вважаємо *мотивацію* як особистісно значущу потребу до педагогічної імпровізації. Для формування позитивної мотивації до педагогічної імпровізації важливим є поступове ускладнення видів навчальної діяльності здобувачів, що дозволить їм засвоїти знання про сутність, структуру й типи педагогічної імпровізації, а також методик формування імпровізаційних умінь. У цьому контексті важливу роль відіграє рівень професійно-педагогічної підготовки, позаяк ефективна імпровізація базується на міцній психолого-педагогічній та методичній підготовці, а також на знаннях чинних освітніх програм, підручників, посібників і передового педагогічного досвіду. Ці знання повинні бути мобільними та нерозривними від сучасного розвитку педагогічної науки [10].

Опишемо досвід формування імпровізаційних умінь майбутніх учителів початкових класів під час вивчення дисципліни «Педагогічна майстерність (педагогічна творчість)». Здобувачі вищої освіти поглиблюють свої знання і розвивають творчі здібності як у ході аудиторних занять, так і при організації самостійної роботи.

Привертає увагу основна форма організації освітнього процесу – лекція. Розвиткові творчого мислення й уяви сприяють лекції, до структури яких входять елементи дослідницької роботи, розкриваються сучасні підходи й концепції, використовується досвід роботи кращих учителів, шкіл, здійснюються міжпредметні та внутрішньопредметні зв'язки. Теоретичні положення ілюструються фактами зі шкільного життя й супроводжуються різноманітними зразками-варіантами розв'язання педагогічних ситуацій, зразками реалізації окремих форм, методів і прийомів взаємодії вчителя та учнів. На таких лекціях створюється атмосфера наукового пошуку. У процесі дискусій розвивається творчий потенціал її учасників, образне й продуктивне мислення, творча увага, мовлення. Здобувачі вчатьса самостійно мислити, робити висновки.

На практичних заняттях велика увага приділяється аналізу педагогічних ситуацій, які можуть виникати в освітньому процесі початкової школи, і вимагають не лише знань правил експромту, але й уміння діяти в непередбачуваних умовах. Шляхом індивідуального й колективного аналізу педагогічних ситуацій виникає можливість порівняти реальні дії вчителя з можливими варіантами виходу з відповідної ситуації. Подібний аналіз також здійснюється під час розгляду відеофрагментів із реальної шкільної дійсності. Досвід перекоонує, що систематичне вправління майбутніх учителів початкових класів у розв'язуванні творчих задач і аналізі педагогічних ситуацій дозволяє сформувати в них глибину, повноту, міцність, усвідомленість, системність знань; творчі вміння; певні особистісні характеристики; відсутність бар'єрів творчої педагогічної діяльності.

Крім того, практикуються творчі завдання різного рівня складності, як от: представлення передового педагогічного досвіду; інсценізації віршів, уривків творів; проведення фрагментів уроків та виховних заходів; запитання та завдання частково-пошукового й дослідницького характеру; проведення ділових ігор. До прикладу, рольова гра «Розв'язання педагогічної ситуації» проводиться за двома сценаріями:

1) кожна команда самостійно обирає проблемну педагогічну ситуацію та моделює її вирішення, а потім припиняє демонстрацію в кульмінаційну мить. Команда-суперниця, обговорюючи впродовж 10 хвилин ситуацію, повинна знайти вирішення та розіграти її розв'язку;

2) командам пропонується одна й та сама проблемна ситуація, відводиться час (10 хвилин) на роздуми, згодом кожна команда демонструє свій варіант та обґрунтовує дії.

Виконання завдань аналізується, відзначаються моменти, у яких здобувач відійшов від наміченого плану, аналізуються результати прояву творчості при виконанні тих чи інших завдань. Ті здобувачі, які не брали участі в розв'язанні ситуації на занятті, стають суддями й оцінюють дії учасників, ефективність вибраного рішення, відповідність досягнутого результату завданням освітнього процесу в початковій школі.

На наше переконання, використання ігрових методів сприяє поліпшенню мотиваційної та емоційної основи формування готовності до педагогічної імпровізації. Така діяльність дозволяє визначити рівень професійних знань майбутніх учителів, стимулювати їхню творчу активність, самостійність у розв'язанні професійних завдань, гнучкість та оперативність мислення, змушує шукати найкращі рішення виходу з непередбачуваних педагогічних ситуацій.

Разом з тим, вважаємо, що сприятливий соціально-психологічний клімат в академічній групі, його професійна спрямованість сприяють впевненості, взаємній вимогливості, товариськості, дружбі, досягненню успіхів у навчанні, формуванню особистості майбутнього фахівця у цілому. Суть сприятливого соціально-психологічного клімату полягає в позитивній міжособистісній взаємодії здобувачів, що

виявляється у високій успішності навчання, ефективному розвитку та формуванні професійно-важливих якостей, психолого-педагогічних знань, умінь і навичок. Доброзичлива атмосфера сприяє розкриттю учасників, викликає прагнення спробувати власні сили, проявити себе [7].

Для сприятливого соціально-психологічного клімату характерним є:

- переважання творчого професійного настрою в освітньому процесі;
- почуття групової згуртованості та товариськості, бажання допомагати однокласникам;
- високий рівень підготовки здобувачів вищої освіти;
- своєчасність та об'єктивність вирішення конфліктних ситуацій;
- об'єктивність оцінювання діяльності здобувачів;
- справедлива критика й самокритика;
- колективне обговорення можливих варіантів вирішення ситуації тощо.

Означеному питанню велику увагу приділяв А. Макаренко. Не вживаючи терміну «соціально-психологічний клімат», замінював його іншими – «стиль взаємин у колективі», «тон взаємин». Нормальним у колективі педагог вважав тільки «мажорний тон», ознаками якого виступали: прояв впевненості кожного, спокій, бадьорість, готовність діяти; єдність членів колективу; захищеність всіх членів колективу; розумна й корисна активність; вміння бути стриманим у діях та словах [4].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Як висновок зазначимо, що включення здобувачів вищої освіти у педагогічно спрямовану діяльність, використання активних методів навчання, що ґрунтуються на моделюванні освітнього процесу початкової школи і спрямовані на практичне оволодіння педагогічною теорією, відпрацювання імпровізаційних умінь та навичок, засвідчує динаміку готовності майбутніх учителів початкових класів до педагогічної імпровізації. Основою розвитку творчої особистості майбутнього педагога є мотивація як особистісно значуща потреба в педагогічній імпровізації. Ефективна реалізація імпровізації як компоненту творчої діяльності виникає за умов наявності сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі, що визначається характером взаємовідносин у студентській групі, позитивним емоційним станом учасників освітнього процесу, створенням дружньої атмосфери.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. *Перспективним* напрямом вважаємо більш глибоке вивчення чинників, закономірностей, особливостей прояву педагогічної імпровізації у професійній діяльності вчителя початкових класів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Башкір О. І. Інтуїція як складова педагогічної імпровізації. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя, 2013. Вип. 30. С. 99–102.
2. Дубяга С. М. Педагогічна імпровізація як професійно необхідна умова творчої діяльності вчителя. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16.*

Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Збірник наукових праць. Вип. 4 (14). К.: НПУ, 2005. С. 27–32.

3. Єнакієв М. М. Імпровізація у творчій педагогічній діяльності. *Наука і освіта*. Одеса, 2007. № 1–2. С. 128–130.

4. Макаренко А. С. Вибрані педагогічні твори. Статті, лекції, виступи. Харків: Радянська школа, 1947. 284 с.

5. Молнар Т. І., Мошкола М. В. Педагогічна імпровізація як необхідна умова творчої діяльності вчителя. *Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції: збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції, 24-25 жовтня 2019 р., м. Мукачево /* Ред. кол.: Т. Д. Щербан (гол. ред.) та ін. Мукачево: Вид-во МДУ, 2019. С. 330–331.

6. Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм у системі підготовки освітянських кадрів: здобутки, пошуки, перспективи: монографія / за ред. Н. В. Гузієв. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. 427 с.

7. Сафарян С. І. Розвиток мовленнєвої імпровізації вчителя у післядипломній освіті. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 20. Т. 2. 2020. С. 123–127.

8. Смирєнський В. М. Стереотипне та імпровізаційне в педагогічній діяльності. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2018. № 7. С. 150–168.

9. Сухомлинський В. О. Сто порад учителю. К.: Радянська школа, 1984. 254 с.

10. Толмачова І. Формування імпровізаційної готовності в студентів у практиці навчання у вищому навчальному закладі. *Вісник Черкаського університету. Серія Педагогічні науки: Збірник наукових праць*. Вип. 101. Черкаси: ЧНУ, 2007. С. 18–23.

REFERENCES

1. Bashkir, O. I. (2013). Intuyitsiya yak skladova pedahohichnoyi improvizatsiyi [Intuition as a component of pedagogical improvisation]. *Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools. Zaporizhzhia, Vol. 30, pp. 99–102* [in Ukrainian]
2. Dubyaga, S. M. (2005). Pedahohichna improvizatsiya yak profesiyno neobkhidna umova tvorchoyi diyal'nosti vchytelya [Pedagogical improvisation as a professionally necessary condition for a teacher's creative activity]. *Collection of scientific works. Vol. 4 (14). K.: NPU, pp. 27–32* [in Ukrainian]
3. Yenakiy, M. M. (2007). Improvizatsiya u tvorchiy pedahohichniy diyal'nosti [Improvisation in creative pedagogical activity]. *Science and education. Odesa, Vol. 1–2, pp. 128–130* [in Ukrainian]
4. Makarenko, A. S. (1947). Vybrani pedahohichni tvory [Selected pedagogical works]. *Articles, lectures, speeches. Kharkiv: Soviet School, 284 p.* [in Ukrainian]
5. Molnar, T. I., Moshkola, M. V. (2019). Pedahohichna improvizatsiya yak neobkhidna umova tvorchoyi diyal'nosti vchytelya [Pedagogical improvisation as a necessary condition for a teacher's creative activity]. *Education and the formation of the competitiveness of specialists in the conditions of European integration. Collection of theses of reports of the 3rd International Scientific and Practical Conference. Mukachevo: Publishing House of MSU, p. 330–331* [in Ukrainian]
6. Guziy, N. V. (2015). Pedahohichna tvorchist', maysternist', profesionalizm u systemi pidhotovky osvityans'kykh kadriv: zdobutky, poshuky, perspektyvy [Pedagogical creativity, skill, professionalism in the system of training educational personnel: achievements, searches, prospects]. *Monography. K.: Publishing House of the NPU named after M. P. Drachomanov, 427 p.* [in Ukrainian]
7. Safaryan, S. I. (2020). Rozvytok movlennyevoyi improvizatsiyi vchytelya u pisl'yadyplomniy osviti [Development of teacher's speech improvisation in postgraduate education]. *Innovative pedagogy. Vol. 2, p. 123–127* [in Ukrainian]
8. Smyrenskiy, V. M. (2018). Stereotypne ta improvizatsiyne v pedahohichniy diyal'nosti [Stereotypical and improvisational in pedagogical activity]. *Teacher professionalism: theoretical and methodical aspects. Vol. 7, p. 150–168* [in Ukrainian]
9. Sukhomlynsky, V. O. (1984). Sto porad uchytelyu [One hundred tips for the teacher]. K.: Soviet School, 254 p. [in Ukrainian]

10. Tolmachova, I. (2007). Formuvannya improvizatsiynoyi hotovnosti v studentiv u praktytsi navchannya u vyshchomu navchal'nomu zakladi [Formation of improvisational readiness in students in the practice of training in a higher educational institution]. Herald of Cherkasy University. Cherkasy: ChNU, pp. 18–23 [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

МОЛНАР Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики початкової освіти Мукачівського державного університету.

Наукові інтереси: підготовка майбутніх учителів початкових класів до педагогічної імпровізації.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

MOLNAR Tetiana Ivanivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Theory and Methodics of Primary Education Mukachevo State University.

Scientific interests: the training of future primary school teachers for pedagogical improvisation.

Стаття надійшла до редакції 12.01.2024 р.

УДК 81'243-057.875:378.147.091.33-027.22

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-213-210-214

НЕЖИВА Ольга Миколаївна –

доктор філософських наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування
Національного університету харчових технологій
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4229-6754>
e-mail: nezhyva@gmail.com

КРАШЕНІННІКОВА Тетяна Валеріївна –

кандидат філологічних наук, доцент
завідувач кафедри міжкультурної комунікації та
соціально-гуманітарних дисциплін
ВНПЗ "Дніпровський гуманітарний університет"
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5284-4043>
e-mail: tanya.and.dnepr@ukr.net

**ТЕХНОЛОГІЯ СКАФФОЛДІНГУ В ПРОЦЕСІ ОВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ
ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

У статті проаналізовано практичне використання технології скаффолдингу в процесі оволодіння іноземною мовою здобувачами вищої освіти в освітньому середовищі. Сьогодні складно уявити процес вивчення іноземних мов у закладах вищої освіти без використання різних прийомів, методів та технологій навчання. Однією з таких технологій є технологія скаффолдингу, важливою стратегією котрої є сукупність процесів спрямованих на підтримку студентів під час отримання ними знань. У статті детально розглянуто технологію скаффолдингу, висвітлено типи даної технології, показано основні характеристики стратегії скаффолдингу та провідні цілі. Також автори досліджують переваги, та можливість використання технології скаффолдингу у процесі оволодіння іноземною мовою, та задається ціллю з'ясувати, чи сприяє технологія скаффолдингу ефективному вивченню іноземної мови студентами у закладах вищої освіти. Також автори розглядають яким чином дана технологія допомагає здобувачам освіти вдосконалити свої знання з іноземної мови, зрозуміти та освоїти новий матеріал. Крім того, автори аналізують важливий метод даної технології – «згасаючу допомогу», яку пояснюють як плавне зменшення надання інтенсивної допомоги зі сторони викладача до того моменту, коли студент проявляє себе цілком самостійним, та автономним у виконанні завдання. У статті також проаналізовані певні аспекти для успішного використання технології скаффолдингу у ході заняття, та на які варто звернути увагу викладачу. Автори у статті роблять чіткий наголос на тому, що не варто забувати про те, що основною даної технології є принцип створення ситуацій успіху викладачем на занятті. Адже створення ситуації успіху, на думку авторів, має допомогти уникнути труднощів, з якими зіштовхується студент на шляху до вивчення іноземної мови та допомогти нівелювати такі почуття як: сором'язливість, невпевненість у собі, побоювання зробити помилку, острах викликати насмішку в одногрупників. Автори вважають, що найбільш доцільними навчальними технологіями створення ситуації успіху при застосуванні скаффолдингу є: інтерактивні технології навчання; кооперативне навчання; колективно-групове навчання; технології ситуативного моделювання; кейс-метод.

Ключові слова: скаффолдинг, студент, викладач, успіх, іноземна мова.

NEZHUYVA Olga Mykolaivna –

Doctor of Philosophical Sciences, Associate Professor
Associate Professor of the Department of Foreign Languages
for Professional Purposes
National University of Food Technologies,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4229-6754>
e-mail: nezhyva@gmail.com

KRASHENINNIKOVA Tatiana Valerievna –

PhD in Philology, Associate Professor
Head of the Department of Intercultural
Communication and social and humanitarian disciplines
HEPI "Dnipro Humanitarian University"
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5284-4043>
e-mail: tanya.and.dnepr@ukr.net

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

**Серія:
Педагогічні науки
Випуск 213**

**Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 15526-4098Р від 19.06.2009 р.
Наукові записки. Серія: Педагогічні науки**

Підписано до друку 05.02.2024 р.
Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний. Цифровий друк.
Ум. др. арк. 23,5. Тираж 300.

*ВІДДРУКОВАНО: ФОП Піскова М.А.
м. Кропивницький, вул. Тараса Карпи, 17–11.*

СВІДОЦТВО ПРО ДЕРЖАВНУ РЕЄСТРАЦІЮ
№ 2444000000027816 від 18.08.2016.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>